

सर्वोच्च अदालत, एकल इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
फैसला

०७०-WO-०४८१

विषय :- उत्प्रेषण, परमादेश ।

जिल्ला धनकुटा, चुडमाड गाउँ विकास समिति वडा नं. ५ घर भई हाल
पुनरावेदन अदालत राजविराजमा ना.सु. पदमा कार्यरत् युवराज पौडेल ----- १ निवेदक
विरुद्ध

लोकसेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय अनामनगर, काठमाडौं ----- १ विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यस अदालत
समक्ष परेको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर यस प्रकार छ :-

म निवेदक व्यवस्थापन संकायतर्फ प्रवीणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी लोकसेवा
आयोगबाट लिइने नायब सुब्बा पदमा मिति २०५५।११।२६ को निर्णयानुसार स्थायी नियुक्ति
लिई हालसम्म सोही पदमा कार्यरत् छु । म २०५५ सालदेखि ना.सु. पदमा निरन्तर सेवारत्
रहेको अवस्था विपक्षीबाट जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बढुवाको सूचना भनी
सूचना नं. ४४९/०७०/०७१ सि.नं. २१५ सूचना नं. २१५/०७०/०७१ शाखा अधिकृत वा
सो सरह, न्याय, रा.प. तृतीय १७ मा प्रकाशित भएको रहेछ । सोही सूचनामा पुनश्चः
खण्डको (च) नं. मा बढुवा हुने पद भन्दा एक श्रेणीमुनिको पदमा सम्बन्धित सेवा, समूह वा

उपसमूहसँग सम्बन्धित विषयमा एक महिना वा सोभन्दा बढीको सेवाकालीन तालिमको प्रमाणको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्नेछ भनी निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश २०६९ को दफा २४(घ)(१)(क) बमोजिम सम्भाव्य उम्मेदवारले मिति २०७०।९।३० सम्ममा दरखास्त दिन सूचना जारी भएकोमा सो सूचनामा उल्लिखित बढुवा हुने पदभन्दा एक श्रेणीमुनिको पदमा सम्बन्धित सेवा, समूह वा उपसमूहसँग सम्बन्धित विषयमा एक महिना वा सोभन्दा बढीको सेवाकालीन तालिमको प्रमाणको प्रतिलिपि पेश गर्ने भन्ने प्रावधान निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश २०६९ को दफा २५ विपरीत भई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(३)(च) द्वारा प्रदत्त मौलिक हक निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४ (घ)(१)(क) को कानून प्रदत्त हक हनन् हुन गएकोले सो सूचना बदर गरी हक प्रचलनको लागि अन्य प्रभावकारी उपचारको व्यवस्था नभएको हुनाले सो गैरकानूनी सूचना बदर गरी हक, प्रचलन गराइ पाउन नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १०७ को उपधारा(२) बमोजिम यो निवेदन गर्न आएको छ ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९ तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९ मिति २०६९।१२।२९ गते प्रमाणीकरण भएर लागू भएकाले बढुवाको शर्तमा परिवर्तन वा कुनै संशोधन गर्दा मिति २०७०।१२।२९ पछाडि (अर्थात् एक वर्षपछि मात्र) लागू हुने हो भन्ने ऐनको प्रावधान रहेको, तर लोकसेवा आयोगद्वारा मिति २०७०।८।२६ मा सूचना प्रकाशित हुँदा तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९ अनुसार बढुवाको सूचना प्रकाशित भएकोले उक्त सूचना बदर भागी छ । तालिमको प्रमाणित प्रतिलिपि पेश गर्नुपर्ने छ भन्ने माग गरी तालिम नहुँदाको अवस्थामा बढुवाको फाराम भर्ने अधिकारमै बन्देज लगाउनु कानून विपरीत छ । तालिमको प्रमाणपत्र पेश नगरेमा दफा २४घ(७) अनुसार अङ्क मात्र नपाइने हो । तसर्थ, तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९ अनुसार सूचना निकाल्ने, विज्ञापन गर्ने हो भने हालको सूचना बदर गरी अध्यादेश जारी भएको मितिले एक वर्ष पुगेपछि मिति २०७०।१२।२९ पछि मात्र सूचना निकाल्नु पर्छ । अन्यथा तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९ अनुसार लोक सेवा आयोगले निकालेको सूचना बेरीतको हुँदा निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन २०६४)

अनुसार सूचना प्रकाशित गरेर तालिम नभएको अवस्था भए पनि दफा २१ अनुसारको योग्यता पुगेकाहरू मध्येबाट फाराम भर्ने व्यवस्था गरी बहुवाको फाराम भर्न पाउने अवस्थाबाट बञ्चित नहुने गरी सूचना जारी गरी पाउन मिति २०७०।८।२६ मा प्रकाशित सूचनामा उल्लिखित तालिमको प्रमाणित प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्ने भन्ने हदसम्मको सूचना उत्प्रेषणको आदेशबाट बदर गरी सूचना प्रकाशित गरेर तालिम नभएको अवस्था भए पनि दफा २१ अनुसारको योग्यता पुगेकाहरू मध्येबाट फाराम भर्ने व्यवस्था गरी बहुवाको फाराम भर्न निवेदकलाई दिनु भन्ने परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ । साथै मिति २०७०।८।२६ मा प्रकाशित सूचना तथा सो आधारमा भएका सम्पूर्ण कामकारवाही प्रस्तुत रिट निवेदनको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म यथास्थितिमा राख्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदन पत्र ।

नियमबमोजिम पेश भएको प्रस्तुत मुद्दामा रिट निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री मुकुन्द अधिकारीले निवेदक युवराज पौडेल २०५५ सालमा निजामती सेवाको ना.सु. पदमा स्थायी नियुक्ति भई शाखा अधिकृत पदमा बहुवा हुन योग्य भएको अवस्थामा लोकसेवा आयोगद्वारा प्रकाशित बहुवा सूचनामा सम्बन्धित सेवा समूहको तालिम लिएको प्रमाण पत्र अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्ने भनी प्रकाशित सूचना निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २५ विपरीतको हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने समेत प्रस्तुत गर्नु भएको बहस सुनियो ।

प्रस्तुत भएको उपरोक्तानुसारको बहस जिकीर समेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदकले माग गरेबमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा लोकसेवा आयोगको बहुवा सूचना नं. ४४९/०७०/०७१ सि.नं. २१५, सूचना नं. २१५/०७०/०७१ शाखा अधिकृत वा सो सरह, न्याय सेवा, रा.प. तृतीय श्रेणीको बहुवा सूचनाको पुनश्चः खण्डको (च) मा सम्बन्धित सेवा समूहसँग सम्बन्धित विषयको एक महिना वा सो भन्दा बढी अवधिको सेवाकालीन तालिमको प्रमाणपत्र पेश गर्नुपर्ने भनी प्रकाशित सूचना निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन)

अध्यादेश, २०६९ को दफा २५ विपरीत भई कानून प्रदत्त हक हनन हुन गएकोले लोकसेवा आयोगको उल्लिखित गैरकानूनी सूचना बदर गरिपाउँ भन्ने मुख्य माग दावी लिई प्रस्तुत रिट निवेदन दायर भएको देखिन्छ ।

लोकसेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालयबाट मिति २०७०।८।२६ मा प्रकाशित जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बहुवा सूचना नं. ४४९/०७०/०७१ को पुनश्चः खण्डको (च) मा, “बहुवा हुने पदभन्दा एक श्रेणीमुनिको पदमा सम्बन्धित सेवा, समूह वा उपसमूहसँग सम्बन्धित विषयमा एक महिना वा सोभन्दा बढीको सेवाकालीन तालिमको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्नेछ” भन्ने उल्लेख भएको र निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१क को उपदफा (१)(ग)(२) को कानूनी व्यवस्थातर्फ हेर्दा राजपत्राङ्कित पदको लागि जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बहुवाका लागि उम्मेदवारका योग्यता मध्ये बहुवा हुने पदभन्दा एक श्रेणीमुनिको पदमा सम्बन्धित सेवा, समूह वा उपसमूहसँग सम्बन्धित विषयमा एक महिना वा सोभन्दा बढीको सेवाकालीन तालिम लिएको हुनुपर्ने कानूनी व्यवस्था गरेको देखिँदा सोबमोजिमको तालिम नभएको कुनै पनि कर्मचारी उक्त व्यवस्थाबमोजिमको बहुवा प्रयोजनका लागि सम्भाव्य उम्मेदवार बन्न सक्ने अवस्था देखिएन । यस अवस्थामा सो सूचनालाई कानूनप्रतिकूल रहेको मान्न मिलेन । उक्त कानून नै अवैध भन्ने निवेदकको कथन पनि छैन ।

लोकसेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालयको उल्लिखित सूचनामा निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २५ द्वारा प्रदत्त कानूनी हक हनन भएको भन्ने निवेदकको भनाई सम्बन्धमा विचार गर्दा ऐनको दफा २१, २२, २४, २४क, २४ख, २४ग, २४घ का बहुवाका शर्त सम्बन्धमा कुनै संशोधन गर्दा त्यस्तो संशोधित व्यवस्था एक वर्षपछि मात्र लागू हुने भन्ने उल्लेख भएको देखिँदा ऐनको दफा २४घ१क एक वर्षपछि मात्र लागू हुने भन्ने निवेदन व्यहोरासँग सहमत हुन सकिएन । दफा २४घ१क दफा २४घ को उपदफा नभई स्वतन्त्र कानूनी व्यवस्था रहेको र निजामती सेवा ऐनको तेस्रो संशोधन हुँदा उक्त दफामा संशोधन भएको नभई राजपत्राङ्कित कर्मचारीको जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बहुवाका शर्त सम्बन्धमा थप कानूनी व्यवस्था गरिएको देखिन्छ ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९ को प्रस्तावनामै निजामती सेवाका शर्तसम्बन्धी व्यवस्था गर्ने उद्देश्यले यो ऐनको तर्जुमा गरिएको भन्ने उल्लेख भएबाट अख्तियार प्राप्त निकाय व्यवस्थापिकाले आवश्यकता र उपयुक्तता समेतका आधारमा निजामती सेवाको गठन सञ्चालन र सेवाका शर्तहरू तोक्न सक्ने नै हुँदा स्वतन्त्र दफाको रूपमा रहेको ऐनको दफा २४घण्टा ले दफा २५ द्वारा प्रदत्त कानूनी अधिकारमा प्रतिकूल प्रभाव पारेको अवस्था देखिएन । साथै, तालिमको प्रमाणपत्र पेश गर्न भनिएको कार्यले निवेदकको कुनै मौलिक हक हनन भएको भनी भन्न मिल्ने पनि देखिएन ।

अतः माथि विवेचना गरिएका आधार र कारणहरूबाट प्रस्तुत रिट निवेदनमा कारण देखाउ आदेश जारी गरिरहन परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : कृष्णप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाझी

इति संवत् २०७० साल माघ १५ गते रोज ४ शुभम्।